

Landbruksdirektorat
Postboks 1450
0116 OSLO

Saksbehandler, innvalgstelefon
Everdien van Weeghel, 35 58 62 61

Innspill til rullering av Regionalt Miljøprogram

Vi viser til brevet med dato 16.04.2021, invitasjon til skriftlig innspill og vurdering av RMP. Innspillet er utarbeidet i dialog med arbeidsgruppa for RMP i Vestfold og Telemark, som består av representanter fra Vestfold og Telemark Bondelag, Telemark Bonde- og Småbrukarlag, Vestfold Bonde- og Småbrukarlag, NLR Viken, NLR Østafjells, Vestfold og Telemark Fylkeskommune, to representanter for kommunene og Statsforvalteren i Vestfold og Telemark (miljøavdeling og landbruksavdeling).

Nasjonalt Miljøprogram (NMP)

I endelig fremdriftsplan for RMP står det at: «Rulleringen av Nasjonalt miljøprogram (NMP) vil begynne snarest, og forventes å være ferdig 1. juni 2022». Vi vil å understreke at NMP bør utarbeides så tidlig som mulig for å gi føringer for RMP, og at det er ønskelig at Statsforvalteren blir involvert i denne prosessen.

Med bakgrunn i 'Klimaplan for 2021-2030' Meld. St. 13 (2020-2021), og i påvente av den nasjonale bærekraftstrategien, er det viktig at klimatiltak og bærekraftsmålene blir løftet fram i NMP. Regjeringen har bestemt at bærekraftsmålene skal være det politiske hovedsporet for å ta tak i vår tids største nasjonale og globale utfordringer. Vi vurderer det som viktig å synliggjøre dette i NMP. Fra vår side skal vi bruke vår kunnskap om lokale og regionale forhold til å prioritere og følge opp bærekraftsmålene i RMP.

Klimatiltak som egen hovedkategori

Forslaget i rapport 21/9 «Forslag til fordelingsnøkkel for Regionale miljøtilskudd» er en ny inndeling i kategorier med to hovedkategorier: miljøgoder og utslipp.

Vi foreslår en inndeling hvor klimatiltakene og klimaeffekten av RMP-tilskuddene er synliggjort, i samsvar med hva vi skriver øverst om å løfte fram klima. Det er viktig å ikke bare fokusere på å redusere jordbrukets utslipp av klimagasser, men også vise til ekstra lagring av karbon i jordbruket, og tilpasning til et klima i endring. Derfor kan vi tenke oss tre hovedkategorier:

Miljøgoder

Avrenning til vann

Klima

Tiltak som faller under hovedkategorien 'klima' er:

- Miljøvennlig spredning av husdyrgjødsel
- Fangvekster
- Klimarådgiving
- Bruk av kompost (som nytt foreslått tiltak)
- Bruk av biokull (som nytt foreslått tiltak)

Fangvekster bør regnes som et klimatiltak i samsvar med framheving av fangvekster som et viktig klimatiltak i Klimakur 2030. Tilleggseffekter som redusert avrenning av jord, fosfor og nitrogen forsvarer høye satser for fangvekster. Vi kommer tilbake på fangvekster under 'Erfaringer med forvaltning og kontroll av tilskuddene'.

Erfaringer med dagens RMP tilskudd

Ramme og satser

Største begrensning for en tilfredsstillende tiltaksgjennomføring og måloppnåelse er liten ramme og dermed lave satser. Som eksempel vil vi vise til utviklingen i satsen for tiltaket '§27 ingen jordarbeiding om høsten'. Satsene måtte settes ned så mye i vårt fylke at vi har nådd et kritisk punkt, hvor bønder slutter med tiltaket, og starter opp med høstpløying igjen.

Vi ønsker også å peke på utfordringene til at tungdrevet areal går ut av bruk. 'Drift av bratt areal', 'Beiting av verdifulle jordbrukslandskap i innmark', 'Slått av verdifulle jordbrukslandskap', og 'Drift av seter' er tiltakene som bør bidra til å opprettholde gårdsdrift i områdene hvor det er utfordrende å drive. Erfaringen er at tilskuddene ikke er tilstrekkelig til å unngå at bønder avviker produksjonen og at mer og mer areal tas ute av drift. I fjellkommunene i Vestfold og Telemark blir det ikke søkt produksjonstilskudd til (i gjennomsnitt) 21,4 % av jordbruksarealet. I tillegg blir en stor del av utmarka ikke benyttet. RMP-tilskuddet må ses i sammenheng med produksjonstilskuddet. Samlet bør tilskuddene bidra til å opprettholde gårdsdrift og arealer i drift i fjellkommunene, som er avgjørende for å ha landbruk i hele landet.

En årsak til lave satsene er at RMP rammen ikke økes tilstrekkelig når nye tiltak innføres, som f.eks. innføring av soner for pollinerende insekter. Innføring av nye tiltak går dermed ut over andre viktige tiltak. En stor og ønsket oppslutning om klimarådgiving, fangvekster og eventuelt andre klimatiltak vil kunne gå ut over andre viktige tiltak hvis ikke rammene økes tilstrekkelig. En annen årsak til lave satsene i Vestfold og Telemark er fordelingsnøkkelen for RMP midlene mellom fylkene. Vestfold og Telemark fylke har en liten ramme i forhold til utfordringene vi står ovenfor. I denne sammenheng ønsker vi å referere til innspillet vi har sendt 06.05.2021 (Innspill til fordelingsnøkkelen om jordbrukspåvirkede vannforekomster, [vedlegg 1](#)) og 11.05.2021 (Effekt av nye tilskuddskart på endring av satser i fylkene, [vedlegg 2](#)). Det er viktig at ny fordelingsnøkkel for tildeling av RMP-rammer for fylkene starter innfasing fra 2022.

Regelverk

Vi erfarer at uheldig regelverk ikke blir fulgt av mange søkere, og at regelverket dermed mister hensikten og tilliten til landbrukets regelverk svekkes. Et eksempel på dette er totimerskrav til nedmolding av husdyrgjødsel i åpen åker ved nedlegging av husdyrgjødsel (§ 38) kombinert med bruk av tilførselsslanger (§ 39), som er vanskelig å praktisere. Vi kommer tilbake til det under 'erfaringer med forvaltning og kontroll av tilskuddene'. Et annet eksempel er at et linjetiltak ikke kan overlappes et flatetiltak, men det blir ofte søkt om overlappende tilskudd uten at kommunen retter søknadene. Vi kommer tilbake til det under 'brukervennlighet til søkere'.

Kunnskapsgrunnlag

Usikkert kunnskapsgrunnlag og ikke tilgjengelige kart for flomarealer utsatt for erosjon. Vi mangler detaljerte flomkart som viser hvilke arealer som blir oversvømt ved ulike flommer (årlig flom, 5-årsflom osv). Dessuten vil flomvann erodere på enkelte partier og sedimentere på andre partier. Det er partiene der flommen eroderer som ikke bør jordarbeides om høsten og der det bør være et plantedekke.

Brukervennlighet til søkere

Det er svært krevende å søke/tegne inn flatetiltak når de skal avgrenses inn mot linjetiltak. Linjetiltak bør derfor kunne overlappes flatetiltak (mye enklere å tegne). Se illustrasjon i vedlegg 3.

Landbruksdirektoratet bør utarbeide en koblingstabell for lovlig overlapping av tiltak i nasjonal instruks. Avvik fra denne må gå fram av den regionale forskriften.

Regionale temakart bør kunne knyttes til enkelttiltak i eStil-RMP for å begrense og tydeliggjøre arealer det kan søkes på (verdifulle jordbrukslandskap, arealer utsatt for flom og erosjon osv.)

Erfaringer med forvaltning og kontroll av tilskuddene

§16 Soner for pollinerende insekter

Tilskuddordningen har fått godt tilslag i fylket, og hatt en kraftig økning fra 2019 til 2020. Kravene satt regionalt til nå har vært at sonene er minimum 2 meter brede, ligger på dyrka mark og plasseres langs kanten av jordene. Imidlertid er innspillene fra faglagene, kommunene m.fl. blitt stadig flere om at sonene også bør kunne ligge langs arealene, men utenfor dyrka mark. På den dyrka marka bør matproduksjon prioriteres. RMP-instruksen er oppdatert, og har tatt inn denne muligheten. Dette mener vi det er viktig å videreføre gjennom rulleringen av RMP-tilskuddene.

Små hiker og kroker med dyrka mark ser vi har lett for å gå ut av produksjon pga. maskinstørrelse mv. Her meldes det inn ønske om å anlegge blomstereng som pollinerende sone, i stedet for at den anlegges på dyrka mark rundt de store arealene. Dette passer ikke inn i dagnes ordning, hvor det er lagt opp til tilskudd per meter. Vi har dessuten satt krav til at det må produseres noe inne på jorden som er berettiget produksjonstilskudd. Dette forhindrer bruk av disse små krokene som pollinerende soner.

Forslag til justering i forskriften:

Tiltaksklasse 1: kr/meter – høy sats, lav sats

Tiltaksklasse 2: kr/daa

Statsforvalteren setter tak for maksimal størrelse på disse «krokene» i dekar

§ 19 Drift av seter

Det er bekymringsfullt at både tungdrevet dyrka innmark og utmark går ut av bruk i fylket. Når den tradisjonelle bruken av utmarka går ut av bruk, forsvinner også en viktig del av kulturarven og tradisjonene. Dette gjelder særlig seterdrift. Det er i det hele tatt blitt mindre lønnsomt med seterdrift. Kraftig pristillegg på sommermelk har gjort foredling på setrene mindre lønnsomt, og dette rammer mange produsenter som driver egen foredling.

Kravet i RMP-instruksen til nå har vært minimum 6 uker produksjonsperiode per sesong. Vi er kjent med at det i jordbruksoppgjøret er foreslått minstekrav på 4 uker produksjonsperiode. Vi ønsker at dette

ukekravet differensieres, og at forskriften gir mulighet for 2 nye tiltaksklasser: 4-7 uker og 8 uker eller mer. Dette ønsker vi for å ha grunnlag for å øke tilskuddssatsene til de som har lang sesong på setra.

Nytt forslag til forskriftstekst:

Det kan gis tilskudd for drift av seteranlegg med melkeproduksjon. Produksjonsperioden skal være minst 4 uker per sesong. Melken som blir produsert osv....

Tiltaksklasse 1: Egen foredling, 4-7 uker, 8 uker eller mer

Tiltaksklasse 2: Levering til meieri, 4-7 uker, 8 uker eller mer

§30 Direktesådd høstkorn og høstoljevekster

Høstkorn og høstoljevekster har stort avlingspotensial og er viktig for lønnsomheten i kornproduksjon. Avrenningen blir enkelte år svært stor når de høstsådde vekstene sås etter pløying. Direktesåing og såing etter lett harving kan imidlertid redusere avrenningen betydelig og være omtrent på nivå med vårsådd korn etter vårpløying. Se figuren i vedlegg 4 (effekt av direktesåing sammenliknet med andre driftsformer). Vi foreslår derfor to tiltaksklasser – sådd uten jordarbeiding og etter lett jordarbeiding.

Nytt forslag til forskriftstekst:

Det kan gis tilskudd for å så høstkorn og høstoljevekster på arealer som ikke er jordarbeidet eller lett jordarbeidet.

Tiltaksklasse 1: Direktesådd uten jordarbeiding

Tiltaksklasse 2: Sådd etter lett jordarbeiding

Det kan være aktuelt å stille krav i forskriften til halmdekning etter lett jordarbeiding slik det var for lett høstharving tidligere.

§31 Fangvekst som underkultur og §32 Fangvekster sådd etter høsting

Vi foreslår å innføre to tiltaksklasser for begge tiltakene. Fordelene det gir er:

- Fangvekster kan brukes som underkultur eller fangvekst sådd etter høsting av hovedveksten i de fleste kulturer og driftsformer.
- Tilskuddssatsene kan i større grad tilpasses kostnadsdekningen for bruk av fangvekster når det er 4 tiltaksklasser. Det gir mulighet til å ta hensyn til overlappende tiltak/tilskudd (ingen jordarbeiding om høsten).

Tiltak	Tiltaksklasse
Fangvekster som underkultur	Hovedvekst sådd med liten radavstand
	Radkulturer
Fangvekster sådd etter tidlig høsting	Hovedvekst sådd med liten radavstand
	Radkulturer

Nytt forslag til forskriftstekst §31 Fangvekst som underkultur:

Det kan gis tilskudd for fangvekster sådd sammen med radkulturer, korn og andre vekster i åpen åker. Fangveksten skal sås før 1. juli (?). Fangveksten skal være godt etablert om høsten, og skal ikke være hovedvekst året etter at den er sådd. Arealet skal ikke sprøytes med plantevernmidler og ikke gjødsles

etter høsting av hovedveksten. Arealet skal ikke jordarbeides før 1. mars året etter søknadsåret. Ved dyrking av tidligvekster påfølgende år skal arealet ikke jordarbeides før 20. oktober (?).

Tiltaksklasse 1: Hovedvekst sådd med liten radavstand

Tiltaksklasse 2: Radkulturer

Nytt forslag til forskriftstekst §32 Fangvekster sådd etter høsting:

Det kan gis tilskudd for fangvekster sådd etter høsting av radkulturer, korn og andre vekster i åpen åker. Fangveksten må seinest være sådd 15. august (?). Fangveksten skal være godt etablert om høsten, og skal ikke være hovedvekst året etter at den er sådd. Arealet skal ikke sprøytes med plantevernmidler og ikke gjødsles etter høsting av hovedveksten. Arealet skal ikke jordarbeides før 1. mars året etter søknadsåret. Ved dyrking av tidligvekster påfølgende år skal arealet ikke jordarbeides før 20. oktober (?).

Tiltaksklasse 1: Hovedvekst sådd med liten radavstand

Tiltaksklasse 2: Radkulturer

Vi er usikre på de to fristene vi har foreslått. Slike frister er enklere for bøndene og forvaltningen, men funksjonskravet «godt etablert» er viktigere enn fristene. Den nye praksisen med å så oljereddik ved breispredning før tresking i nesten moden åker vil falle utenom tilskuddsordningen med en frist 1. juli for å så fangvekster.

§38 Spredning av husdyrgjødsel ved nedfelling eller nedlegging

Vi foreslår å frikoble totimerskravet for nedmolding for miljøvennlig spredning av husdyrgjødsel.

Argumenter og påstander for å ha et totimerskrav:

1. Nedmolding innen to timer etter nedlegging i åpen åker er et viktig miljøtiltak – stor forskjell i utslipp sammenliknet med 18 timer
2. Ikke forsvarlig å gi tilskudd til miljøvennlig spredning av husdyrgjødsel når ikke det viktige totimerskravet oppfylles
3. Mye mer av husdyrgjødsel vil bli nedmoldet innen to timer fordi bøndene tilpasser seg for å motta tilskuddet og finner løsninger for rask nedmolding

Kommentarer til argumentene og påstandene:

- Til *punkt 1* er det viktig å få fram forskningsresultater. Utslipp for ulik grad av nedmolding, værforhold/temperatur, våronn/forsommer, åpen åker/gras/høstkorn tidlig vår. Det er en risiko for en tilpasning til minimal nedmoldingen uten pløying for å få stor nok nedmoldingskapasitet (50 dekar per time).
- Til *punkt 2* da burde det heller ikke gis tilskudd til nedfelling med svære tankvogner på en del jordtyper under fuktige forhold. Det gir stor og dyp jordpakking og dermed lystgasstap og lavere avling. Fuktige forhold nedover i jordprofilet er det svært ofte i våronna! Det burde heller ikke gis tilskudd til miljøvennlig spredning på jord med høye fosfortall der tilført fosfor i husdyrgjødsel vil overskride normgjødsling. Dette er svært vanlig på spredearealene til husdyrbruk – normen for korn er ingen tildeling av fosfor på arealer med P-AI over 14.
- Til *punkt 3* så er vi redd for at dette blir et «ikke praktisert» krav som i liten grad blir kontrollert. Slikt sovende regelverk undergraver tilliten til alt regelverk. Statistikk fra tilskuddsordningen blir misbrukt mht. måloppnåelse. Dessuten rammer det de mest plikttoppfyllende bøndene – slik bør vi ikke ha det! Fare for mindre bruk av husdyrgjødsel på åpen åker (som trenger husdyrgjødsel)

og i stedet spres husdyrgjødsel på grasarealer (uten nedmolding) med høye fosfortall og høyt moldinnhold som i mindre grad trenger husdyrgjødsel.

- Totimerskravet er svært vanskelig å oppfylle for hele spredearealet når det brukes tilførselsslanger som ligger utover jordet helt til spredningen er avsluttet. Dette er kanskje den mest miljøvennlige spredningen av husdyrgjødsel for entreprenører siden alternativet er svært store tankvogner som gir dyp og alvorlig jordpakking og store utslipp av lystgass. Det er svært uheldig at store arealer der det brukes tilførselsslanger ikke er tilskuddsberettiget.

Vi anbefaler:

Nedmolding innen to timer er allerede et eget RMP-tiltak. Vi kan derfor ta vekk dette vilkåret for nedlegging. Foretak som klarer å oppfylle vilkåret samtidig med nedlegging og bruk av tilførselsslanger, vil kunne få tilskudd for oppfylt totimerskrav i tillegg.

Stimulere til mer bruk av husdyrgjødsel (og biorest) på åpen åker

Åpen åker har ofte betydelig lavere innhold av organisk materiale enn grasarealene og har derfor stor nytte av husdyrgjødsel for å øke produktiviteten. På slik jord vil tilførsel av husdyrgjødsel øke innholdet av organisk materiale i jorda og dermed binde karbon, altså en betydelig klimaeffekt. Det vil ikke skje i samme grad på grasarealer. Åpen åker har ofte betydelig lavere innhold av fosfor og kan ha nytte av fosfor fra husdyrgjødsel. På grasarealer er ofte fosforinnholdet så høyt at tilførsel av fosfor i husdyrgjødsel blir et avrenningsproblem for vassdragene.

Tidligere var det egen tiltaksklasse for miljøvennlig spredning av husdyrgjødsel på åpen åker og dermed mulighet for høyere satser. Vi ønsker å gjeninnføre egen tiltaksklasse for åpen åker. Dessuten bør den uheldige bindingen til totimerskravet for nedmolding på åpen åker tas vekk for at ikke miljøvennlig spredning av husdyrgjødsel på åpen åker skal begrenses av dette kravet. Totimerskravet fører til en dreining av spredning av husdyrgjødsel fra åpen åker til grasareal.

Innspill til nye tiltak for å ivareta miljøformål

Vi ønsker å spille inn to nye tiltak, en biokullordning og en kompostordning. Tiltaket som stimulerer bruk av biokull er ikke detaljert utarbeidet. Tiltaket som stimulerer til bruk av kompost er utarbeidet i samarbeid med Statsforvalteren i Oslo og Viken.

Biokullordning

Bruk av biokull i jordbruket er framhevet i Klimakur 2030 og Landbrukets klimaplan som tiltak med størst potensial til å oppnå avtalen mellom Regjeringen og næringen til å redusere klimagassutslippet i jordbruket med 5 millioner tonn CO₂-ekvivalenter i perioden 2021-2030. Utviklingen i produksjon og anvendelse av biokull går framover. Men volumet produsert biokull er fortsatt lav, og bruk av biokull i jordbruket er kostbart. Det brukes midler til forskning og utvikling av gode metoder til å anvende biokull på, og å måle effektene av bruk av biokull. I tillegg trenges det også en stimulans til at bønder tar i bruk biokull. Ved å lagre biokull i jordbruksjord bidrar jordbruksnæringen til BioCCS (biological carbon capture and storage) på likt linje med det industrielle CCS.

Vi ønsker at en ordning utarbeides som bidrar til økt bruk av biokull i jordbruket. Tiltaket bør være med i nasjonal instruks da tiltaket må tas i bruk i perioden 2023 – 2026 hvis vi skal nå målet som er satt i Klimakur 2030 (innen 2030). Det handler om landbrukets troverdighet i klimaarbeidet.

Kompostordning

Statsforvalterne i Vestfold og Telemark og Oslo og Viken er sammen om ei «Arbeidsgruppe jord» der jordhelse og regenerativt jordbruk står på dagsorden, i tråd med anbefalingene i *Nasjonalt program for jordhelse*. Med forankring i «Arbeidsgruppe jord» legger vi fram forslaget vårt til en nasjonal kompostordning til den nasjonale instruksen.

De viktigste hensynene for en nasjonal ordning:

Kompostens primære funksjon er å fremme biologisk mangfold og aktivitet i jordsmonnet. Jordboende bakterier og sopp utveksler næringsstoffer med plantene i bytte mot organiske stoffer, samtidig som plantenes effektive rotvolum økes drastisk gjennom rothårenes intime samspill med sopphyfene. God kompost tilfører karbon (C) og nitrogen (N) i et gunstig forhold for jordbiologien, slik at jorda tilføres jordkarbon som gir oppbygging av humus over tid. Store tilførsler av lett tilgjengelig N i forhold til lite C (lavt C/N-forhold) gjør at jordbiologien bruker jordkarbon/humus i mangel på annen karbonkilde, hvilket gir humustap – særlig i kombinasjon med jordarbeiding.

En kompostordning bør være tilgjengelig for landbruksforetak som har dyrka arealer med behov for tilførsler av organisk materiale, gjenoppbygging av jordkarbon (i form av humus) og økt jordliv. Behovet er størst i driftsopplegg uten varig eng eller tilførsler av organisk gjødsel i omløpet - oftest på mineraljord med et langvarig driftsopplegg basert på ensidig planteproduksjon.

Bruk av mindre mengder kompost i voksende plantebestand er ekstra gunstig for jordstruktur, jordhelse, plantenes næringsopptak og reduserte fare for forurensning til vann og luft – inkludert klimagassutslipp. Bruken av kompost er regulert i flere forskrifter:

- Forskrift og gjødselvarer mv. av organisk opphav
- Forskrift om gjødslingsplanlegging
- Forurensningsloven

Formål

Formålet med ordningen er å fremme biologisk mangfold og aktivitet i jordsmonnet, forbedre jordstrukturen og øke det organiske innholdet i dyrka mark ved tilførsel av egenprodusert kompost. Anbefalt mengde er 1-2 t/daa (typisk tørrstoffinnhold 33 %).

Ordningen skal stimulere til at organisk materiale komposteres og brukes i åpen åker som en gjødsel- og jordforbedringsressurs, og dermed øke karbonbinding og humusoppbygging i dyrka jord med et lavt organisk innhold.

En god komposteringsprosess er vesentlig for at komposten skal være fri for skadegjørere og veksthemmere, og være lett å spre (fordele) i en voksende plantebestand.

Vilkår

- Komposten skal være egenprodusert eller produsert i samarbeid med andre bønder – «Gårdskompost»
- Beskrivelse av komposteringsmetode som er brukt skal kunne legges fram ved kontroll
- Mengde kompost skal ikke overskride plantenes gjødselbehov i henhold til gjødslingsplan
- Komposten skal spres på jord i moldklasse 2 eller lavere i henhold til gjødslingsplan
- Opphavsmateriale skal dokumenteres i et [råvaredokument](#)

- Der opphavsmaterialet (råvaren) ikke er fra egen gård eller samarbeidende gård (dvs. ukjent opphav), skal komposten ha en [temperaturlogg](#) som viser temperatur over 55 °C i mer enn tre dager

For veiledning til gårdskompostering, se vedlegg 5.

Til slutt

Vi har erfart at problemstillingen rund lave rammer, og dermed lave satser til viktige tiltak er helt avgjørende for å kunne nå måloppnåelsen av RMP-tilskuddet. En tilbakeholdende holdning i vår regionale arbeidsgruppe til å foreslå nye tiltak er et signal om at rammene bør økes betydelig. Dette for å kunne utarbeide et regionalt miljøprogram som bidrar til å løse vår regionale miljøutfordringene i perioden 2023 – 2026.

Med hilsen

Jon Randby (e.f.)
fagsjef

Everdien van Weeghel
seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent

Vedlegg

Vedlegg 1: Innspill til fordelingsnøkkelen om jordbrukspåvirkede vannforekomster

Vedlegg 2: Effekt av nye tilskuddskart på endring av satser i fylkene

Vedlegg 3: Illustrasjon av tegning i eStil-RMP av overlappende tiltak

Vedlegg 4: Effekt av direktesåing sammenliknet med andre driftsformer

Vedlegg 5: Veiledning til gårdskompostering

Kopi

Vestfold og Telemark Bondelag

Vestfold Bonde- og Småbrukarlag

Telemark Bonde- og Småbrukarlag

Vestfold og Telemark Fylkeskommune

NLR Viken

NLR Østafjells

Kommunene i Vestfold og Telemark

Vedlegg 1: Innspill til fordelingsnøkkelen om jordbrukspåvirkede vannforekomster (e-post 06.05.2021)

Hei, nå har vår GIS-medarbeider gjort den analysen som vi tidligere har meldt burde komme med som kriterium i fordelingsnøkkelen. En analyse av vannforekomstenes økologiske tilstand og deres jordbrukspåvirkning.

Klassifisering		Jordbrukspåvirkning		
		Liten grad	Middels grad	Stor grad
Økologisk tilstand	Svært god			
	God			
	Moderat			
	Dårlig			
	Svært dårlig			

Vi foreslår å vekte arealene slik:

- Grønn 0
- Gul 1
- Rød 2

Det gir en slik fylkesfordeling der vi foreslår at andelen vektet fulldyrka areal brukes som kriterium i fordelingsnøkkelen

Summer av Dekar	Klassifisering		Vektet areal			
	Gul	Rød	Gul 1	Rød 2	Sum	Andel
Fylke						
Agder	64 290	25 189	64 290	50 377	114 668	1,7 %
Innlandet	801 143	320 154	801 143	640 309	1 441 452	20,8 %
Møre og Romsdal	36 301	968	36 301	1 936	38 237	0,6 %
Nordland	27 867	3 635	27 867	7 271	35 138	0,5 %
Oslo	540	425	540	851	1 391	0,0 %
Rogaland	236 712	167 060	236 712	334 120	570 832	8,2 %
Troms og Finnmark	1 140		1 140	0	1 140	0,0 %
Trøndelag	419 077	311 001	419 077	622 002	1 041 079	15,0 %
Vestfold og Telemark	181 273	324 070	181 273	648 141	829 414	12,0 %
Vestland	15 748		15 748	0	15 748	0,2 %
Viken	678 176	1 084 774	678 176	2 169 549	2 847 725	41,1 %
Totalsum	2 462 268	2 237 278	2 462 268	4 474 555	6 936 823	100,0 %

Vedlegg 2. Effekt av nye tilskuddskart på endring av satser i fylkene (e-post 11.05.2021)

Endringene i de nye erosjonsrisikokartene er forskjellig i fylkene. Kartene viser lavere erosjonsrisiko i kornfylkene med mye åpen åker, unntatt i Vestfold og Telemark. I år kommer også drågekartene som gir to nye tilskuddsklasser. En av våre GIS-rådgivere i Oslofjord GIS har gjort en analyse på hvordan fordeling av omsøkt areal i 2020 fordeler seg på de 6 tilskuddsklassene.

Analysen bekrefter det Vestfold og Telemark har spilt inn tidligere. Vårt fylke kommer meget dårlig ut og må redusere allerede lave tilskuddssatser med 29 %, mens de andre kornfylkene kan øke satsene.

De nye kartene gir altså rom i det som brukes totalt til tiltaket «Ingen jordarbeiding om høsten». Det bør derfor være mulig å kompensere med en ekstra tildeling til Vestfold og Telemark. Lavere satser vil være et svært uheldig signal til bøndene når den regionale vannforvaltningsplanen krever en betydelig økning i jordbrukstiltakene.

Effekt av nye tilskuddskart på justering av satser

Fylke	Beregnet tilskudd 2020 nye kart	Tilskudd gamle kart 2020	Differanse	Andel av tilskudd 2020
Vestfold og Telemark	13 083 570	10 145 620	2 937 950	29 %
Oslo og Viken	40 024 609	47 991 297	-7 966 688	-17 %
Trøndelag	19 155 111	20 446 543	-1 291 432	-6 %
Innlandet	18 397 524	25 920 701	-7 523 177	-29 %
Sum	90 660 814	104 504 161	-13 843 347	-13 %

Gjennomsnittlige tilskuddssatser 2020 (prioriterte og andre områder)*

Fylke	Erosjonsrisiko-klasse 1	Erosjonsrisiko-klasse 2	Erosjonsrisiko-klasse 3	Erosjonsrisiko-klasse 4
Vestfold og Telemark	40	60	150	200
Oslo og Viken	26	80	144	167
Trøndelag	53	66	191	234
Innlandet	63	109	181	226

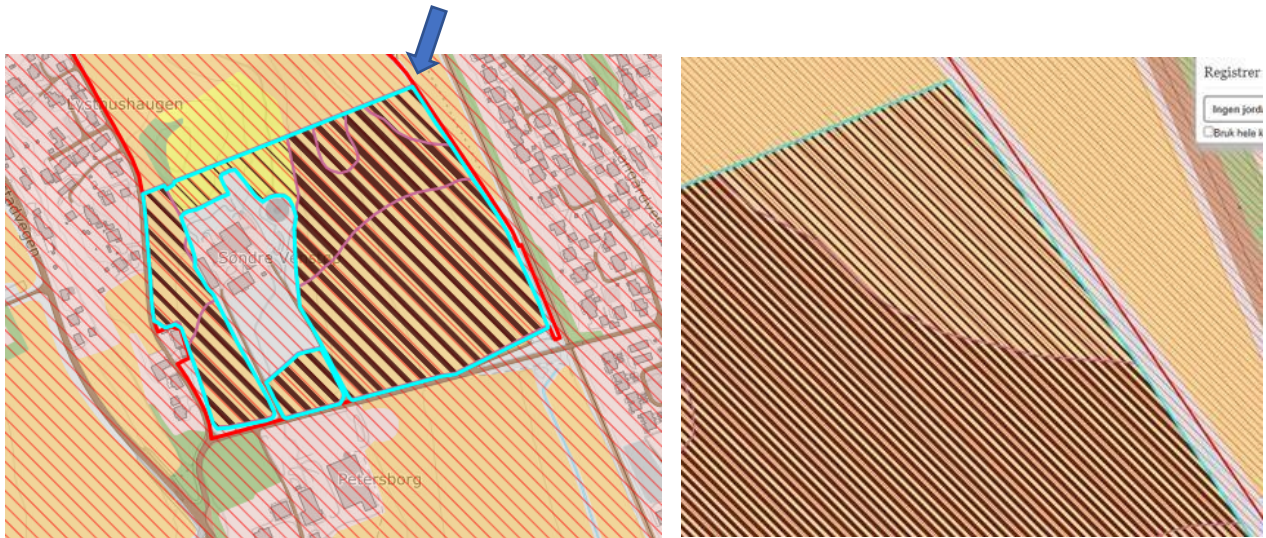
* Satsen er beregnet som totalt tilskudd i erosjonsklassen dividert på arealet

Vedlagt er resultatet av GIS-analysen som er utført av Jette Blomsterberg (SF Oslo og Viken). Data fra søknadsomgangen 2020 er hentet ut fra eStil-RMP og bearbeidet av meg. I beregningen er det for de to klassene med dråg brukt samme sats som klassen over. Altså slik:

- Tilskuddsklasse erosjonsrisikoklasse 1 med dråg = Tilskuddsklasse erosjonsrisikoklasse 2
- Tilskuddsklasse erosjonsrisikoklasse 2 med dråg = Tilskuddsklasse erosjonsrisikoklasse 3

Vedlegg 3. Illustrasjon av tegning i eStil-RMP av overlappende tiltak

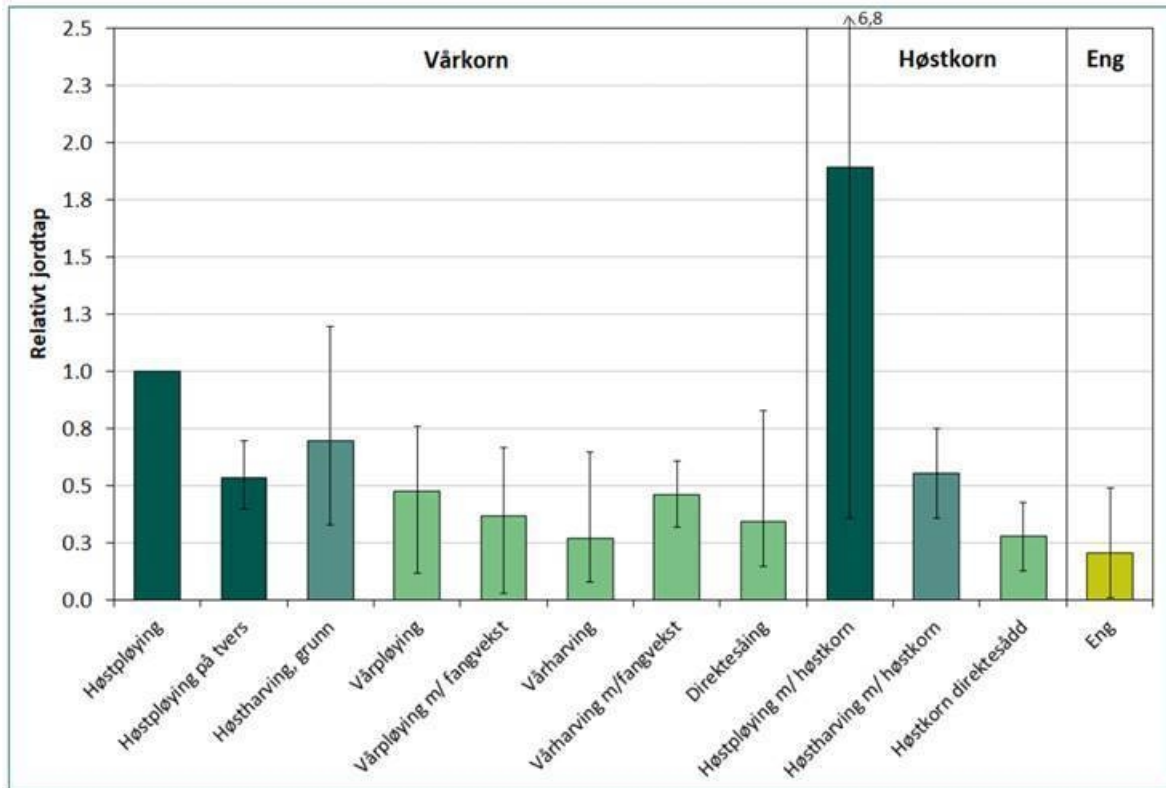

Flatetiltak og linjetiltak blir vanskelig å tegne riktig hvis ikke linjetiltakene kan overlappes flatetiltakene

- Krevende for søker og feil søknadsdata
- Overlappingsreglene til Ldir tillater overlapping (A = kan overlappes alt)
- Bør innføre samme overlappingsregler i PT slik at arealet linjetiltakene utgjør er berettiget AK-tilskudd (linjetiltak = miljøtiltak som er en del av planteproduksjonen)

Vedlegg 4. Effekt av direktesåing sammenliknet med andre driftsformer

Gjennomsnittlig relativt jordtap ved ulike jordarbeidingsmetoder, sammenliknet med høstpløyning til vårkorn (første stolpe), basert på data fra en rekke jordarbeidingsforsøk i Norge og Norden^{5,7}. Nivået på minimum og maksimum relativt jordtap innenfor hver jordarbeidingsmetode er angitt som linjer.

Vedlegg 5. Veiledning til gårdskompostering

Veiledning for gårdskompostering

- Opplysninger om utgangspunktet (råvarene) noteres i et *Råvaredokument*
- Opphavsmateriale som ikke er fra egen gård har strengest krav til dokumentasjon
- Logg over temperatur i kompostrankene føres i en *Komposteringslogg*
- Avrenning, fare for smitte og spredning av farlige skadegjørere, begrenses gjennom en forsvarlig gjennomføring av hele komposteringsprosessen

Komposteringsplassen

- Kjørefast underlag som ikke gir lekkasje av næringsstoffer til vann og vassdrag
- for eksempel grasmark eller gårdsvei inntil grasmark
- 3-5 % fall i rankenes lengderetning
- mulighet for tilføring av vann og tildekking

Sammensetning

- 30-40 % strukturmateriale (høyt C/N), legg noe i bunn av rankene.
- Inntil 30-40 % friskt materiale/grønt (middels C/N)
- 10-30 % husdyrgjødsel eller lignende (lavt C/N)
- Gjerne 10 % god kompost (hygienisert) - eller inntil 10 % leirholdig, steinfri jord
- C/N = 30 i utgangspunktet i den samlede massen er ideelt

Utførelse

- Rankene bør legges opp lagvis med samme innhold i hele lengderetningen med tørt materiale i bunn
- For store biter deles opp for raskere nedbryting og bedre kompostering
- Ranken må tilpasses utstyret som brukes for vending. Maksimum høyde og bredde er henholdsvis 2 m og 4 m
- Rankene vendes fortrinnsvis med rankevender, alternativt annen redskap. Hensikten er å få blandet materialet godt, få inn O₂ og ut CO₂
- Kompostranken vendes når alt materialet er lagt opp. Gjenta vending når temperaturen midt i ranken er 55-60°C, målt 1/3-del ned fra toppen
- Temperaturen skal være 55-60°C i minimum 3 dager (hygienisering), og alt materiale i kompostranken må gjennom hygieniseringen. Bruk komposteringslogg
- Finn noen målepunkter på rankene som du bruker hver gang. Mål hver dag den første tiden
- For å kontrollere at komposteringen er gjort under aerobe forhold (ikke påkrevd):
- Komposten skal til enhver tid inneholde > 5 % O₂
- Om du måler CO₂, bør det være:
 - < 12 % CO₂ de 3 første ukene
 - seinere kan CO₂ ligge mellom 12-16 %
 - mål litt lavt, midt i ranken
- Komposten skal være fuktig men ikke våt, 55-60 % fuktighet er bra
- Om du tar en neve kompost så skal du kunne klemme ut et par dråper vann
- Om komposten er for tørr, er det mest effektivt å tilføre vann under vending
- Beskyttelse mot for mye nedbør eller uttørking - tildekking med pustende duk (kompostduk) kan være nødvendig
- Det er lurt å sjekke komposten for veksthemmere med en spiretest (blomkarse) til slutt.

En moden kompost der oksygentilgangen har vært god skal lukte godt og være fri for toksiske forbindelser. Vond lukt kan være et tegn på at oksygentilgangen har vært dårlig, og skapt gode vekstforhold for uønskede sopp og bakterier.

Ubalansert innhold av næringsstoffer kan gi stor avrenning og hemme opptaket av enkelte næringsstoffer. For høyt C/N-forhold vil også immobilisere nitrogen, fordi mikroorganismene som omdanner karbon forbruker nitrogen i prosessen, på bekostning av tilgjengeligheten for plantene. For eksempel vil kompost med mye hestegjødsel, bark eller flis inneholde mye karbon i forhold til nitrogen, og trenge lenger kompostering.

Gjeldende regelverk er i hovedsak

- [Forskrift om gjødselvarer mv av organisk opphav](#)
- [Forskrift om floghavre](#)
- [Forskrift om planter og tiltak mot planteskadegjørere](#)
- [Forskrift om animalske biprodukter \(ABP\)](#)

Utarbeidet av Statsforvalterne i Vestfold og Telemark og Oslo og Viken, med utgangspunkt i **NLR Viken Kompostprosjektet**.